

Nieuwe migraties uit Oost-Europa

Focus op de Roemenen, Polen en Bulgaren

Sinds 1989 en de val van de Berlijnse Muur is de toenadering tussen Oost- en West-Europa nooit weg geweest in de opbouw van Europa, ook niet op het gebied van de uitdagingen die migratie stelt. De uitbreiding van de Europese Unie naar het Oosten maakte heel wat angsten los, vaak belichaamd door het cliché van de Poolse loodgieter of de Roemeense bouwvakker. Het leidde tot tijden van overgangsmaatregelen om de toegang tot de arbeidsmarkt te beperken. Hoe staat het vandaag met die Oost-Europese migranten die vele jaren geleden in België aankwamen en zich hier intussen hebben gesetteld? Myria focust op de drie belangrijkste groepen: de Roemenen, de Polen en de Bulgaren. Deze derde Myriatics maakt de stand van zaken op van de recente migratiebewegingen uit Oost-Europa.

In 2014 voeren de Roemenen de immigratierangschikking aan

In de afgelopen tien jaar konden de Fransen zich op de immigratieranglijst naar België op de eerste plaats handhaven. In 2014 werden ze echter voorbijgestoken door de Roemenen. Door een stijging met 40% tussen 2010 en 2011, waren de Roemenen al opgeklommen naar de tweede plaats. Die plaats behielden ze tot in 2013, alvorens door een nieuwe toename met 39% tussen 2013 en 2014 de eerste plaats in te nemen. In 2014 migreerden 15.002 Roemenen naar ons land, tegenover 14.556 Fransen en 9.886 Nederlanders.

In de top 10 van de immigraties naar België zijn naast buurlanden als Frankrijk, Nederland en Duitsland ook landen terug te vinden die met België een migratiegeschiedenis van meer dan 50 jaar delen, zoals Italië, Spanje, Marokko en Portugal. Sinds enkele jaren zijn echter ook sommige landen uit Oost-Europa de top 10 binnengekomen, waaronder Roemenië en Bulgarije, waardoor er een nieuw beeld ontstaat van de immigraties naar België. Polen, dat al een niet te verwaarlozen immigratie naar België heeft gekend in verscheidene perioden van de afgelopen eeuw, heeft zijn opmars voortgezet: in de afgelopen tien jaar is de stroom Poolse inwijkelingen in België meer dan verdubbeld.

Op tien jaar tijd, tussen 2004 en 2014, is het aantal immigraties van Roemenen vertienvoudigd en dat van

Bulgaren verachtvoudigd. Dit zijn de meest uitgesproken stijgingen onder de voornaamste nationaliteiten die naar België zijn geïmmigreerd.

Tabel 1. Top 10 van de migratiestromen in 2014 per nationaliteit
(Bron: AD Statistiek)

Immigraties	2004	2014	Evolutie 2004-2014
Roemenië	1.438	15.002	x 10,4
Frankrijk	9.520	14.556	x 1,5
Nederland	8.789	9.886	x 1,1
Polen	3.481	7.393	x 2,1
Italië	2.301	6.907	x 3,0
Spanje	1.591	6.440	x 4,0
Bulgarije	706	5.723	x 8,1
Marokko	8.014	5.291	x 0,7
Portugal	1.907	3.954	x 2,1
Duitsland	3.307	2.951	x 0,9

De immigraties van Polen, daarentegen, hebben zich trager ontwikkeld, aangezien ze in dezelfde periode zijn verdubbeld. Daarmee komen ze wat de evolutie van de immigratiestromen betreft na de Spanjaarden en de Italianen. In de afgelopen tien jaar is het aantal immigraties van Spanjaarden verviervoudigd en dat van Italianen verdrievoudigd. Er kan in de laatste tien

jaar dus ook een aanzienlijke evolutie van de immigraties vanuit de landen van Zuid-Europa worden vastgesteld.¹

Welke waren de gevolgen van de toetreding tot de EU?

De toetreding tot de EU heeft ongelijke gevolgen gehad voor het aantal Roemenen, Polen en Bulgaren dat naar België is geïmmigreerd. Van die drie landen is **Polen** op 1 mei 2004 als eerste tot de EU toegetreten. Voor dit land betekende het jaar van toetreding ook het begin van een toename van de immigraties, die drie jaar later tot stilstand kwam (zie **Figuur 1**). In die periode steeg het aantal binnenkomsten van Polen van 3.481 naar 9.393. Daarna, in de periode van 2008 tot 2011, schommelde dit aantal tussen 9.000 en 10.000. De lichte opflakking die in 2009 werd waargenomen, viel samen met het einde van de overgangsmaatregelen die de toegang tot de arbeidsmarkt voor Polen in België beperkten. Vanaf 2011 is het aantal immigraties van Polen aan het verminderen.

Polen

1 mei 2004 – toetreding tot de EU

1 mei 2009 – einde van de overgangsmaatregelen

Roemenië en Bulgarije

1 januari 2007 – toetreding tot de EU

31 december 2013 – einde van de overgangsmaatregelen

Ook voor **Bulgarije** valt het jaar van toetreding tot de EU (2007) samen met een sterke toename van het aantal immigraties. In 2006 werden slechts 797 immigraties geteld, tegenover 2.625 in 2007 en 7.257 in 2008. In de periode daarna, tussen 2008 en 2010, is het aantal Bulgaren dat naar België kwam gedaald. Daarna stabiliseerde de instroom zich tussen 4.000 en 5.000 binnenkomsten om in 2013 en 2014 opnieuw te stijgen.

De immigraties van **Roemenen** vertoonden al een lichte stijging nog vóór de toetreding van het land tot de EU. Niettemin werd in 2007 (het jaar van toetreding van Roemenië tot de EU) een grotere stijging vastgesteld. Die werd onmiddellijk gevolgd door een daling tot in 2009, die daarna weer plaats maakte voor een algemene heropleving van de immigraties van Roemenen tot in 2014. Tussen 2007 en 2014 is het aantal immigraties van Roemenen nagenoeg verdrievoudigd.

Overgangsmaatregelen: beperkingen van het vrije verkeer van werknemers die kunnen worden toegepast voor werknemers uit lidstaten die recent tot de Europese Unie zijn toegetreten. Die overgangsperiode mag niet meer dan zeven jaar bedragen vanaf de toetredingsdatum.

De immigraties van die drie nationaliteiten hebben in de loop der jaren sterk geschommeld, wat een rechtstreekse weerspiegeling was van de effecten van de toetreding tot de EU en van de overgangsmaatregelen. Het **aantal buitenlandse onderdanen dat in België verblijft en afkomstig is van die drie landen** is daarentegen van nature minder afhankelijk van die gebeurtenissen. Zoals kan worden afgelezen uit de rechterkolom van **Figuur 1** is dit aantal **voor deze drie nationaliteiten sinds 2003 aan het stijgen**. Tussen 2003 en 2015 is het aantal Roemenen verzesvoudigd, het aantal Bulgaren vervijftienvoudigd en het aantal Polen verzesvoudigd.

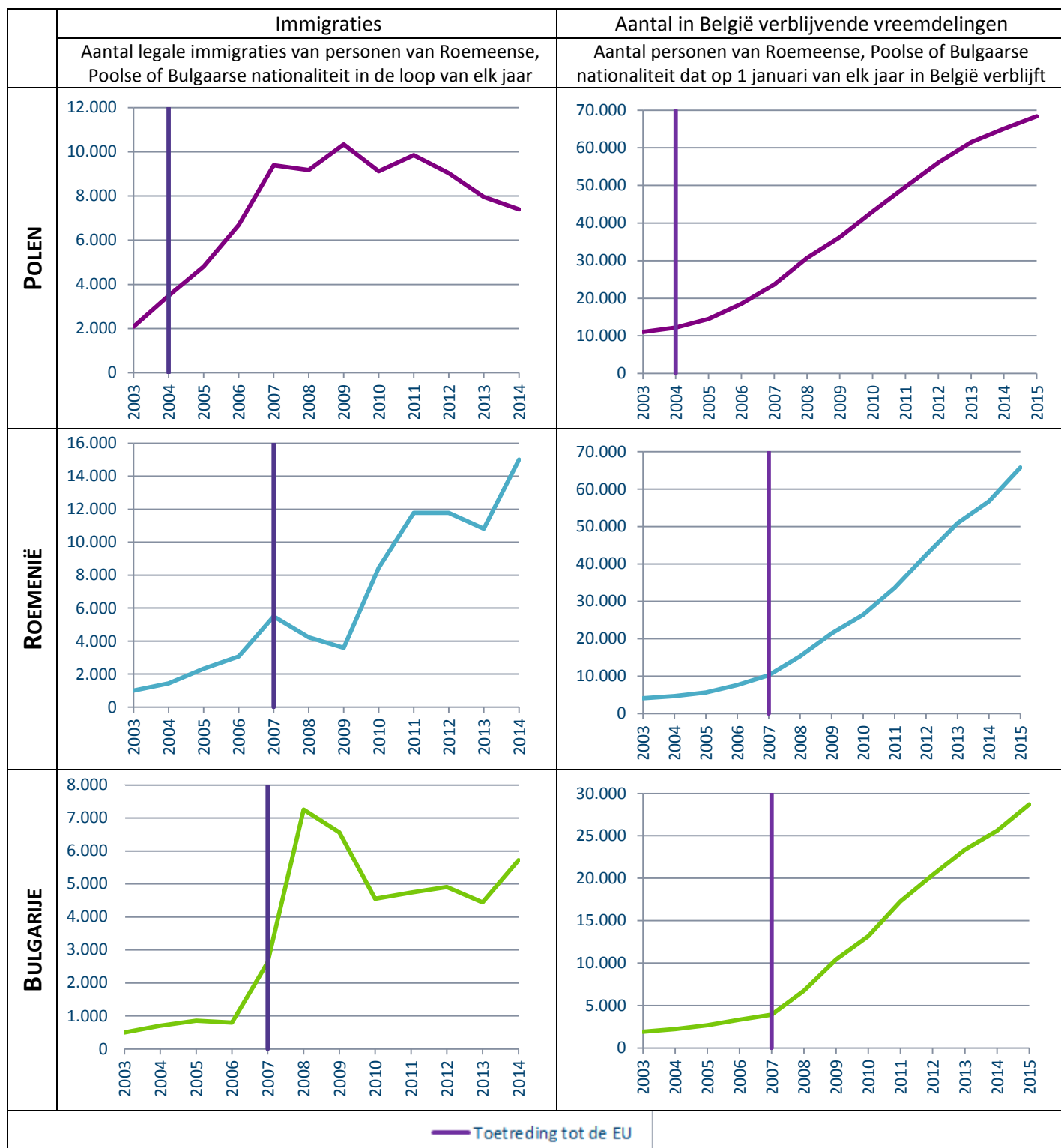
In 2014 ligt het aantal emigraties uit België van Polen, Roemenen en Bulgaren duidelijk veel lager dan het aantal immigraties dat voor die nationaliteiten werd vastgesteld: er zijn ongeveer dubbel zoveel immigraties als emigraties.

Tabel 2. Emigraties, immigraties en migratiesaldo in 2014

(Bron: AD Statistiek)

	Emigraties	Immigraties	Migratiesaldo
Polen	4.260	7.393	3.133
Roemenen	6.361	15.002	8.641
Bulgaren	2.732	5.723	2.991

Figuur 1. Evolutie van de immigraties van Polen, Roemenen en Bulgaren (2003-2014) (linkerkolom) en evolutie van het aantal Polen, Roemenen en Bulgaren dat op 1 januari van elk jaar in België verblijft (2003-2015) (rechterkolom) (Bron: AD Statistiek)

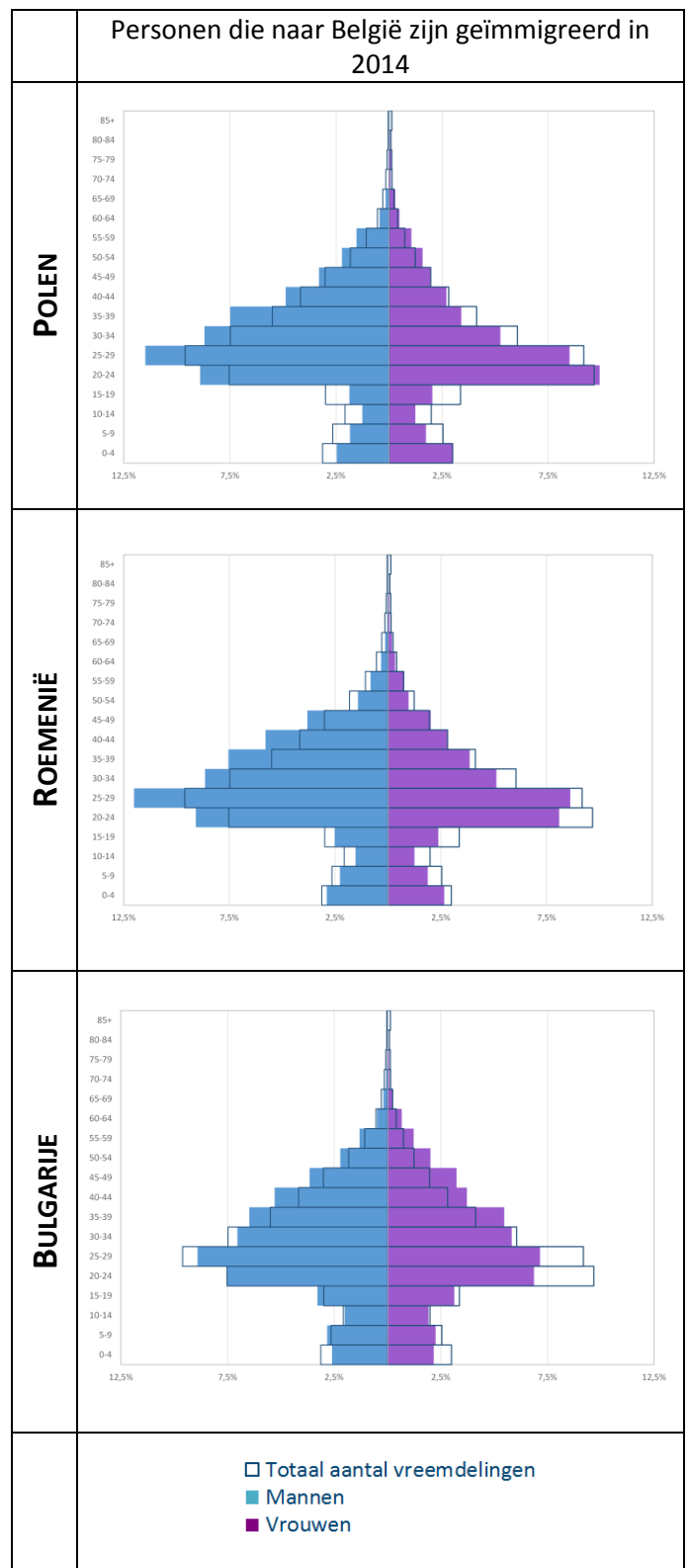
Voornamelijk jonge en mannelijke immigranten

Voor de drie onderzochte nationaliteiten zijn de *immigranten* die in 2014 in België zijn aangekomen hoofdzakelijk mannen (59% van de Roemenen, 57% van de Polen en 54% van de Bulgaren). De verschillen in geslacht zijn minder uitgesproken wanneer het *geheel van de in België verblijvende personen* op januari 2015 wordt bekeken. Voor de Roemenen en de Bulgaren bedraagt het aandeel mannen respectievelijk 54% en 51%. Bij de Polen zijn er zelfs meer vrouwen (52%) dan mannen (48%). Dit kan worden verklaard door het feit dat de Poolse migratie lange tijd werd overheerst door vrouwelijke migraties naar België. Volgens E. Kuzma was de reden daarvoor zowel in het land van herkomst als in het land van bestemming te zoeken. In Polen waren de meest personen zonder werk en zonder werkloosheidsuitkering vrouwen; in België vonden die gemakkelijker dan de mannen een inkomen in de informele sector van de lokale economie, bijvoorbeeld in de schoonmaaksector. Vanaf het begin van de jaren 2000 zijn de Poolse migraties naar België vervolgens meer vermannelijkt.²

Wat de leeftijd betreft, kan worden vastgesteld dat de immigranten voor deze drie nationaliteiten voornamelijk bestaan uit jongeren in de beroepsactieve leeftijd, waarbij de categorie tussen 25 en 29 jaar het sterkst is vertegenwoordigd. Verder wordt eveneens vastgesteld dat er ook jonge kinderen bij de immigranten zijn, maar dat personen van meer dan 65 jaar nagenoeg volledig ontbreken.

De leeftijds piramides van Figuur 2 tonen aan dat vooral bij de mannen de Polen oververtegenwoordigd zijn in de categorieën tussen 20 en 39 jaar in vergelijking met het totaal van immigranten dat in 2014 is aangekomen (alle nationaliteiten samen). De jongeren tot 20 jaar zijn daarentegen, zowel bij de mannen als de vrouwen, ondervertegenwoordigd in vergelijking met het totaal aantal immigranten. Bij de mannen van Roemeense nationaliteit stellen we dezelfde oververtegenwoordiging vast in de leeftijdscategorieën tussen 20 en 44 jaar, maar een ondervertegenwoordiging bij de minderjarigen. De leeftijdsstructuur van de Bulgaren is verschillend: ze zijn ondervertegenwoordigd bij de vrouwen van 20 tot 29 jaar en bij de mannen van 25 tot 34 jaar, maar oververtegenwoordigd in de leeftijdscategorieën boven 35 jaar vergeleken met het totaal van immigranten dat in 2014 in België is aangekomen.

Figuur 2. Leeftijds piramides van de Poolse, Roemeense en Bulgaarse immigranten die in 2014 zijn aangekomen in vergelijking met de leeftijds piramides van het totale aantal naar België geïmmigreerde vreemdelingen in 2014 (Bron: AD Statistiek)

Een vroegere [oudere] Poolse aanwezigheid

Hoewel de instroom van Roemeense immigranten in 2014 groter is dan die van Polen, is dit niet het geval voor het totale aantal Roemenen en Polen dat aanwezig is op het Belgische grondgebied. Op 1 januari 2015 verbleven er 68.403 personen van Poolse nationaliteit in België tegenover 65.768 Roemenen en 28.721 Bulgaren. Het aantal Polen overstijgt dus lichtjes het aantal Roemenen in België, ondanks de sterke stijging van de instroom van deze laatste nationaliteit.

Het belang van de Poolse aanwezigheid kan worden verklaard door het feit dat deze immigratie in België van vroeger dateert dan de immigratie van Roemenen en Bulgaren. Er kon immers al een aanzienlijke aanwezigheid van Polen worden vastgesteld in de jaren 1930 (ongeveer 50.000 personen). In 1929 vertegenwoordigde de instroom van Polen iets minder dan

een kwart van de totale immigratiestromen naar België.³ Daarna werd de aanwezigheid van Polen nog versterkt aan het einde van de jaren 1940, toen er zich ongeveer 58.000 Polen in België bevonden.⁴ Dit cijfer is geleidelijk afgenomen tot in het begin van de jaren 1990, toen er nog slechts ongeveer 5.000 Polen in België waren. Daarna steeg het opnieuw tot 68.403 personen in 2015.

Het aandeel Polen dat Belg is geworden, kan eveneens de lange voorgeschiedenis van de Poolse immigratie in België illustreren. Op 1 januari 2015 werden in België 91.423 personen van Poolse origine geteld (geboren met de Poolse nationaliteit), 25% van hen zijn ondertussen Belg geworden. Van de personen van Bulgaarse origine zijn slechts 11% Belg geworden, terwijl 13% van de personen van Roemeense herkomst de Belgische nationaliteit hebben verkregen.

Meer Roemenen in Brussel, meer Polen en Bulgaren in Vlaanderen

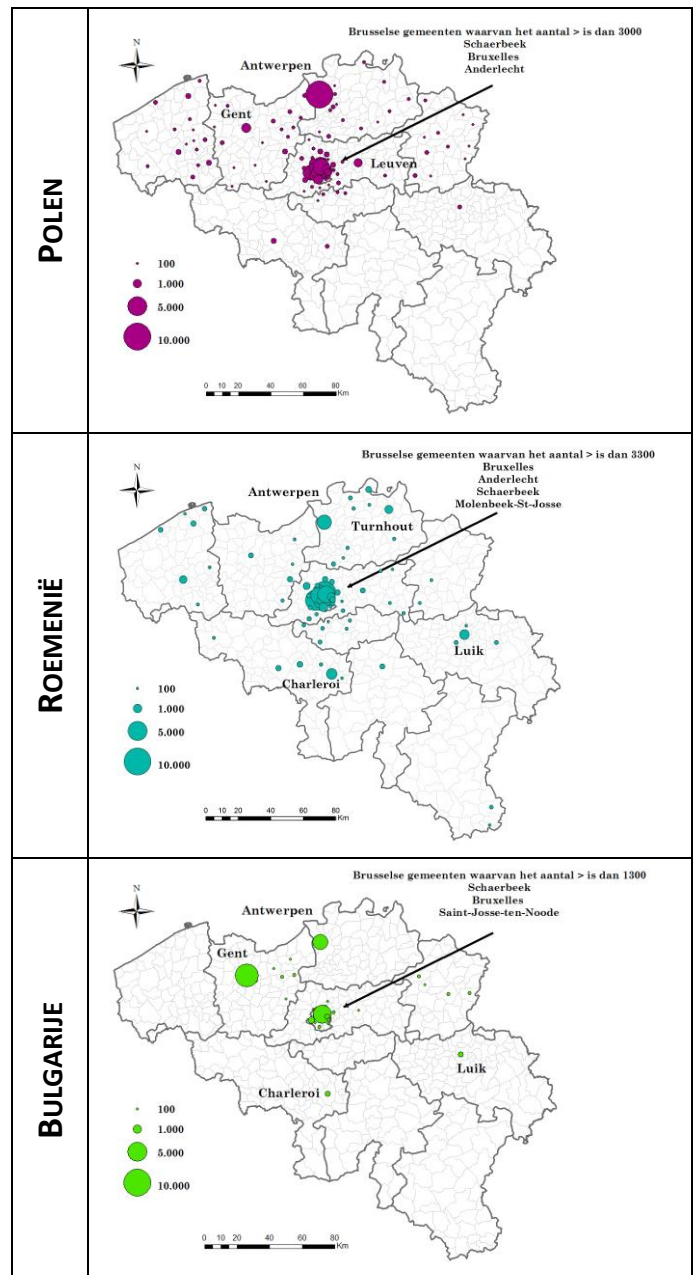
Die drie nationaliteiten zijn ongelijk verdeeld over het Belgische grondgebied. Ze zijn wel alle drie minder terug te vinden in Wallonië dan in de andere twee gewesten.

Meer dan één op de twee Roemenen die op 1 januari 2015 in België verbleven, woonde in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze zijn bijzonder sterk aanwezig in de gemeenten van de zogenaamde “arme sikkel” (de gemeenten Brussel-stad, Anderlecht, Schaarbeek en Molenbeek vertegenwoordigen samen 29%). 30% wonen in Vlaanderen (voornamelijk in het arrondissement Antwerpen) en slechts 17% in Wallonië (vooral in de arrondissementen Charleroi en Luik).

In tegenstelling tot de Roemenen, heeft de meerderheid van de Polen zich in Vlaanderen gevestigd (52%). Een sterke concentratie van Polen bevindt zich rond Antwerpen (een derde van de Polen die in Vlaanderen wonen, hebben zich in dit arrondissement gevestigd). Daar wordt al sinds de jaren 1920 een sterke aanwezigheid van Polen vastgesteld. Antwerpen bevond zich destijds op de route naar New York die talrijke Polen van Joodse origine namen. Velen van hen vonden in Antwerpen werk in de diamantnijverheid (in 1926 kwamen 2.000 van de 20.000 diamantslijpers uit Polen).⁵

Net als de Polen hebben ook de Bulgaren zich overwegend in Vlaanderen gevestigd (57%). Er is een sterke concentratie van Bulgaren terug te vinden in het arrondissement Gent (waar meer dan de helft van alle in Vlaanderen gevestigde Bulgaren woont). 38% van de Bulgaren wonen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met een sterke concentratie in de gemeenten Schaarbeek, Sint-Joost-ten-Node en Brussel-stad. Het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA) verklaart deze concentratie door het feit dat een grote meerderheid van de Bulgaren die daar wonen deel uitmaken van de islamitische en Turkstalige Roma-minderheid uit het noordoosten van Bulgarije. Voor hen zou het dus van voordeel zijn om in dezelfde wijken te wonen als de Turkse gemeenschap, omdat de mogelijkheid om Turks te spreken hen zou helpen bij het zoeken naar werk en voor de andere zaken van het dagelijks leven.⁶

Figuur 3. Spreiding van de Polen, de Roemenen en de Bulgaren over de Belgische gemeenten op 1 januari 2015 (Bron: ADSEI).

Sterk werkgebonden immigraties

De onderdanen van die drie landen worden onder andere gekenmerkt door de onderstaande elementen:

- ze tellen een groot aandeel zelfstandige werknemers;
- ze werken voornamelijk in de bouwsector;
- de vrouwen zijn oververtegenwoordigd in de schoonmaaksector met dienstencheques;
- tot slot zijn ze ook zeer sterk aanwezig onder de gedetacheerde werknemers in België.

Dat blijkt bijvoorbeeld uit de gegevens van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid die werden geanalyseerd in de *Socio-economische Monitoring 2015 van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en UNIA (het Interfederaal Gelijkekansencentrum)*. Die studie geeft weliswaar geen gegevens per nationaliteit, maar wel bijzonder gedetailleerde informatie over de activiteitsgraad, het tewerkstellingstype etc. van de groep "EU-12", die ook de drie landen omvat die we hier behandelen.⁷ Zo wordt vastgesteld dat "het cijfer van zelfstandige banen tweemaal hoger [is] dan het gemiddelde bij de personen afkomstig uit de EU-12".⁸ Daaruit blijkt eveneens dat de **bouwnijverheid** de voornaamste activiteitensector is voor de mannen afkomstig uit de EU-12 en de **schoonmaaksector** met dienstencheques voor de vrouwen, vooral voor de personen die sinds vijf jaar of minder zijn ingeschreven in het Rijksregister.⁹ De Socio-economische Monitoring wijst eveneens op een opmerkelijke ontwikkeling, namelijk de **stijging van het aantal vrouwen uit die originegroep in de sector van de dienstencheques**. Op vijf jaar tijd is hun aandeel meer dan verviervoudigd tot een totaal van bijna 17.000 vrouwen in december 2012. Op het einde van 2012 vertegenwoordigden ze 16% van alle vrouwen die in het stelsel van de dienstencheques waren tewerkgesteld, tegenover slechts 7% eind 2008.¹⁰

De gegevens van het RSVZ over de **zelfstandige werknemers** van buitenlandse nationaliteit zijn eveneens bijzonder verhelderend. In 2014 bekleedden de Roemenen daar de eerste plaats met 18.035 zelfstandige werknemers, vóór de Nederlanders, de Fransen en de Italianen. Op de vijfde en de zesde plaats volgden de werknemers uit Polen (8.248 zelfstandigen) en Bulgarije (5.269 zelfstandigen).

RSVZ: Het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ) beschermt het sociaal statuut van zelfstandige ondernemers.

De statistieken over de arbeidskaarten bieden de gelegenheid om de **arbeid in loondienst** nader te onderzoeken. Sinds het einde van de overgangsmaatregelen (in 2009 voor Polen en in 2014 voor Roemenië en Bulgarije) zijn de werknemers van de drie bestudeerde landen echter niet meer onderworpen aan het stelsel van arbeidskaarten. Aan de hand van die gegevens kunnen we dus geen volledig overzicht van die sector opmaken

voor deze nationaliteiten. De cijfers van 2013 zijn echter niettemin interessant, want ze geven aan dat de Roemenen alleen al 47% van het totale aantal afgeleverde arbeidskaarten vertegenwoordigden, direct gevolgd door de Bulgaren met 13%.¹¹

De arbeidskaart B is geldig voor een periode van maximaal twaalf maanden en beperkt tot één enkele werkgever. In principe moet de werkgever de toelating tot arbeid verkrijgen nog vóór de werknemer in België aankomt.

De arbeidskaart A is geldig voor onbepaalde duur en voor alle beroepen in loondienst. Ze is voorbehouden voor werknemers die kunnen aantonen dat ze verscheidene jaren met een arbeidskaart B hebben gewerkt.

Die drie nationaliteiten zijn eveneens sterk vertegenwoordigd in de statistieken van de RSZ over de **gedetacheerde werknemers**, zowel voor de loontrekkenden als voor de zelfstandigen.¹² De gedetacheerde werknemers komen voor een welbepaalde periode in België werken nadat ze naar hier werden gestuurd door hun werkgever die in het buitenland is gevestigd. Ongeacht het feit of ze loontrekkend of zelfstandig zijn, betalen die werknemers hun sociale bijdragen in hun land van herkomst, maar ze vallen wel onder de Belgische loonvoorwaarden. Hun detachering moet bij de RSZ worden geregistreerd, maar ze hebben geen arbeidskaart en geen inschrijving bij het RSVZ nodig. Indien ze gedurende een periode van niet meer dan drie maanden in België blijven, moeten ze zich niet in hun gemeente van verblijf inschrijven. Die populatie ontsnapt dus aan de statistieken van het Rijksregister (zie de hierboven aangegeven cijfers van de immigraties en van de vreemdelingen die in België verblijven). Zoals uit **Figuur 4** kan worden afgelezen, is het aantal gedetacheerde werknemers voor deze drie nationaliteiten sterk toegenomen sinds 2010. De stijgingen vertonen in de drie gevallen dezelfde kenmerken, maar wel in verschillende verhoudingen.

RSZ: De Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) int en beheert de sociale werkgevers- en werknemersbijdragen waarmee hij de verschillende takken van de sociale zekerheid financiert. Hij verzamelt en verspreidt de administratieve basisgegevens ten behoeve van de andere socialezekerheidsinstellingen.

Detachering: Procedure waardoor een in het buitenland gevestigde werkgever een van zijn (loontrekkende of zelfstandige) werknemers naar België stuurt om er gedurende een welbepaalde periode te werken. Die werknemers betalen hun sociale bijdragen in hun oorsprongland, maar vallen onder de Belgische loonvoorwaarden. Ze hebben geen arbeidskaart noch inschrijving bij het RSVZ nodig.

De toetreding tot de EU heeft voor een sterke toename van het aantal Roemeense, Poolse en Bulgaarse werknemers gezorgd

Wat de toegang tot de arbeidsmarkt betreft, betekent de toetreding tot de EU in principe dat het vrij verkeer van werknemers wordt toegepast. België heeft echter tijdelijk de toegang tot de arbeidsmarkt beperkt voor de werknemers uit de nieuwe EU-lidstaten. Die overgangsmaatregelen waren van toepassing tussen 1 mei 2004 en 1 mei 2009 voor de Polen en van 1 januari 2007 tot 31 december 2013 voor de Roemenen en de Bulgaren. Door die beperkingen werd het recht om te werken onderworpen aan de toekenning van een arbeidskaart aan de loontrekkenden, al waren er voor bepaalde categorieën van werknemers wel vereenvoudigde maatregelen voorzien. De zelfstandigen hadden echter onmiddellijk de mogelijkheid om hun beroep op het Belgisch grondgebied uit te oefenen, temeer daar de PECO-akkoorden die in de jaren 1990 van kracht waren geworden al de vrije toegang tot beroepsactiviteiten voor zelfstandigen en tot de oprichting van vennootschappen met toegang tot tijdelijk verblijf voorzagen voor Poolse, Roemeense en Bulgaarse onderdanen.

PECO-akkoorden: Associatieakkoorden die in de jaren 1990 werden gesloten met acht landen van Centraal- en Oost-Europa (PECO) waaronder Polen, Roemenië en Bulgarije. Die akkoorden kaderen in de algemene strategie ter voorbereiding op een eengemaakte markt nog voor de toetreding. Ze bieden onder andere waarborgen voor de toegang van de zelfstandigen uit die landen tot uitoefening van economische activiteiten in de eerste 15 lidstaten van de EU.

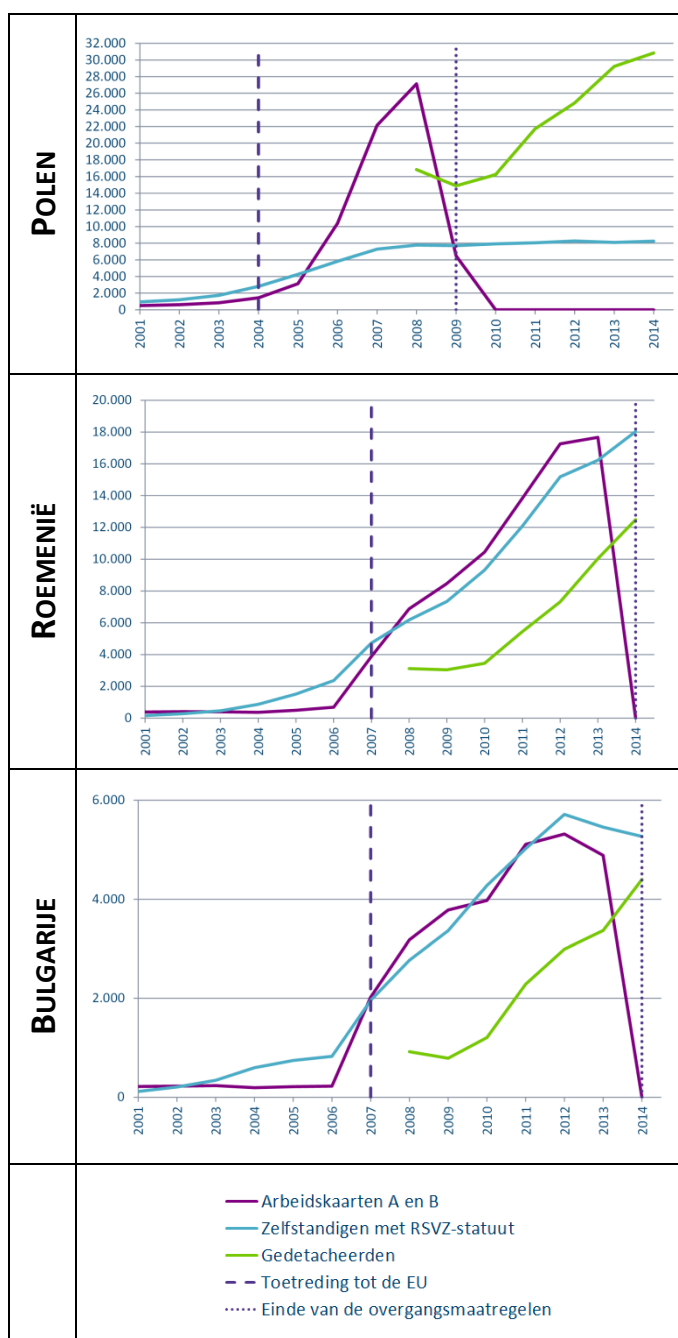
Figuur 4 vermeldt het aantal afgeleverde arbeidskaarten A en B (eerste kaarten en hernieuwingen), het aantal zelfstandigen dat onder het statuut van het RSZV valt en het aantal gedetacheerde werknemers. Het belang van de toetreding tot de EU blijkt duidelijk uit de toename van het aantal loontrekkende en zelfstandige werknemers in België.

De gegevens over de Poolse werknemers vertonen tendensen die afwijken van die bij de Roemenen en de Bulgaren, die meer gelijkenissen met elkaar vertonen. Het aantal arbeidskaarten A en B voor de Polen is vanaf het ogenblik van de toetreding van het land tot de EU gestegen tot meer dan 27.000 arbeidskaarten in 2008. Dit aantal is teruggevallen op nul na de beëindiging van de overgangsmaatregelen, toen arbeidskaarten niet langer verplicht waren voor Poolse werknemers. Het aantal zelfstandigen dat onder het statuut van het RSZV valt, is veel matiger toegenomen, van 2.800 in 2004 naar 4.200 in 2005 en stagneert sindsdien rond de 7.000-8.000. Het aantal gedetacheerde Poolse werknemers vertoont daarentegen een sterke toename vanaf 2010 en is gestegen van 16.000 in 2010 naar 30.000 in 2014.

Voor de Roemenen en de Bulgaren, die beiden in 2007 tot de EU zijn toegetreden, zijn de tendensen vergelijkbaar, hoewel het aantal Bulgaren aanzienlijk lager ligt. De toename van het aantal arbeidskaarten is begonnen in het jaar van toetreding tot de EU en dat aantal is heel snel gestegen, van ongeveer 700 arbeidskaarten in 2006 naar bijna 4.000 in 2007 en tot meer dan 17.000

arbeidskaarten in 2012 in het geval van de Roemenen. Voor de Bulgaren is het aantal arbeidskaarten nagenoeg vertienvoudigd tussen 2006 en 2007, waarna het zeer snel is blijven stijgen tot meer dan 5.000 arbeidskaarten in 2012. Het aantal zelfstandigen dat onder het statuut van het RSZV valt, volgde dezelfde tendens als de arbeidskaarten op dezelfde ogenblikken en met dezelfde verhoudingen voor de Roemenen en de Bulgaren. De detacheringen lijken dezelfde stijgende ontwikkeling te kennen, maar wel met enkele jaren vertraging ten opzichte van de arbeidskaarten en het aantal zelfstandigen met een RSZV-statuuat.

Figuur 4. Arbeidskaarten A en B afgeleverd aan Roemenen, Polen en Bulgaren (2001-2014), zelfstandigen met RSZV-statuuat van Roemeense, Poolse en Bulgaarse nationaliteit (2001-2014), gedetacheerden van Roemeense, Poolse en Bulgaarse nationaliteit (2008-2014) (Bronnen: FOD Werkgelegenheid, RSZV, RSZ)

Wat met de aanwezigheid van Roemenen, Bulgaren en Polen in irregulier verblijf in België?

De hierboven voorgestelde tendensen gaan uitsluitend over de vreemdelingen die zijn ingeschreven in het Rijksregister, met andere woorden over degenen die bij hun aankomst in België een verklaring hebben afgelegd in hun gemeente van verblijf (met uitzondering van de gedetacheerde werknemers, die eventueel geen aankomstverklaring hebben afgelegd, maar die zich in de gegevens van de RSZ over de detacheringen bevinden). Het is echter geweten dat er tussen België en die drie landen eveneens aanzienlijke stromen plaatsvinden die aan de statistische registratie ontsnappen. E. Kuzma heeft bijvoorbeeld gewezen op het belang van de "circulaire migratie" tussen België en Polen. Door de geografische nabijheid is het voor talrijke Polen immers mogelijk om hun leven op te splitsen tussen de twee landen.

Vanzelfsprekend is het onmogelijk om de aanwezigheid van Poolse, Roemeense en Bulgaarse migranten in irregulier verblijf nauwkeurig te becijferen, maar sommige indicatoren kunnen er ons wel een idee van geven. De gegevens van de Sociale Inspectie van de FOD Sociale Zekerheid over de controles van werknemers kunnen ons zowel aanwijzingen geven over de irreguliere arbeid als over het irregulier verblijf van de gecontroleerde werknemers. Uit die cijfers blijkt bijvoorbeeld dat voor alle dossiers die in 2014 werden afgesloten, van de 1.019 Poolse werknemers die werden gecontroleerd in het kader van inbreuken wegens het ontbreken van een LIMOSA-verklaring¹³ 5% niet over een verklaring beschikte; dat was eveneens het geval voor 19% van de gecontroleerde Roemeense werknemers (op een totaal van 957 gecontroleerde werknemers) en voor 15% van de Bulgaren (op een totaal van 218 gecontroleerde werknemers). Wat de controles betreft die werden uitgevoerd in het kader van de wet van 30/04/1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers, werden bij 148 gecontroleerde Polen slechts 3 onregelmatigheden vastgesteld (2%). In alle drie de gevallen betrof het een situatie van irregulier verblijf met een ontbrekende arbeidskaart. Van de 464 gecontroleerde Roemeense werknemers bevonden er zich 153 in een irreguliere situatie (33%). 16 van hen verbleven hier legaal maar beschikten niet over een arbeidskaart

en de resterende 137 verbleven hier zonder papieren. Van de 590 gecontroleerde Bulgaarse werknemers waren er 89 in legaal verblijf, maar beschikten niet over een arbeidskaart, terwijl er 173 in irregulier verblijf waren, wat betekent dat er bij de gecontroleerde Bulgaarse werknemers 44% onregelmatigheden werden vastgesteld.¹⁴

Irregulier werk versus irregulier verblijf

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de begrippen irregulier werk en irregulier verblijf.

Irregulier werk heeft betrekking op het feit dat men werkt zonder de verplichte formaliteiten te hebben vervuld (in het bijzonder de melding door de werkgever) of zonder over een arbeidskaart te beschikken wanneer dit verplicht is.

Irregulier verblijf heeft betrekking op de situatie waarin een vreemdeling zich op het grondgebied bevindt zonder geldige verblijfspapieren.

De conclusies van het jaarverslag 2014 van de Sociale Inspectie tonen eveneens aan dat de meeste inbreuken worden vastgesteld in de bouwsector. Aangezien hierboven werd vermeld dat de werknemers afkomstig uit die drie landen zeer sterk aanwezig zijn in die sector, doet dit vermoeden dat een zeker aantal Poolse, Roemeense of Bulgaarse werknemers irregulier tewerkgesteld zijn in de bouw. De werknemers die zich in irregulier verblijf bevinden en/of irregulier tewerkgesteld zijn, lopen het risico dat hun arbeidsvoorwaarden minder gunstig zijn, maar ook dat ze het slachtoffer worden van mensenhandel. Zoals wordt aangetoond in het jaarverslag van Myria *Mensenhandel en mensensmokkel 2015, zijn de Roemenen de eerste slachtoffers van mensenhandel* aan wie een eerste verblijfstitel werd afgeleverd in 2014. Ze waren met 39 van wie 22 slachtoffers van economische uitbuiting. Er waren 9 Bulgaarse slachtoffers van mensenhandel van wie 5 wegens economische uitbuiting.¹⁵

¹ In dezelfde periode (2004-2014) is de immigratie van Grieken meer dan verdubbeld, maar deze stijging volstond niet voor een plaats in de top 10.

² Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, *Migratiestromen uit de nieuwe lidstaten van de Europese Unie naar België. Trends en vooruitzichten*, 2006, p. 43.

³ Grimmeau J.-P., Deboosere P., Eggerickx T., Gadeyne S., Hermia J.-P., Marissal P., Romainville A., Van Hecke E., Willaert D. *Atlas van België. Bevolking*, 2015, Academia Press, Gent, 104 p.

⁴ Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, *Migratiestromen uit de nieuwe lidstaten van de Europese Unie naar België. Trends en vooruitzichten*, 2006, p. 12.

⁵ Ibidem, p. 11.

⁶ BISA, *Een demografische boom onder de loep: Roemenen, Polen en Bulgaren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, Focus 09, juni 2015, p. 7.

⁷ Behalve Polen, Roemenië en Bulgarije, bestaat de groep "EU-12" ook uit de personen afkomstig uit Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Slovakije, Slovenië en Tsjechië. In de Socio-economische Monitoring beperkt de definitie "personen van Belgische origine" zich niet tot de huidige nationaliteit of de nationaliteit bij de geboorte, maar omvat eveneens de als Belg geboren personen uit ouders van buitenlandse origine. Voor meer informatie over deze definitie, zie de Socio-economische Monitoring, pp. 10-14. De hier voorgestelde gegevens van de Socio-economische Monitoring hebben betrekking op het jaar 2012.

⁸ Socio-economische Monitoring, pp. 60-61.

⁹ Ibidem, p. 69 en p. 73.

¹⁰ Ibidem, p. 93.

¹¹ Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2015*, pp. 119-120.

¹² Ibidem, pp. 124-126.

¹³ Verplichte voorafgaande melding voor gedetacheerde werknemers en zelfstandigen, bepaald in de programmawet (I) van 27 december 2006 (B.S. 28/12/2006) onder Titel IV, Hoofdstuk VIII en het Koninklijk Besluit van 20 maart 2007 tot uitvoering van deze wet.

¹⁴ FOD Sociale Zekerheid, *Jaarverslag 2014 DG Sociale inspectie*, pp. 81-83.

¹⁵ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015: Schakels verbinden*, p. 147.

TAKE AWAY

Nieuwe migraties uit Oost-Europa

- ✓ In 2014 bestaan de immigratiestromen naar België voornamelijk uit onderdanen van de landen van de EU-28 en van Marokko. Voor het eerst nemen de Roemenen, met 15.002 immigranten in België, de eerste plaats in, gevolgd door de Fransen.
- ✓ De toetreding van landen tot de EU heeft uiteenlopende effecten gehad op de immigratie- en emigratiestromen vanuit die landen: een kortstondige toename van de immigratie van Polen en Bulgaren; schommelingen in de immigratie van Roemenen rond de periode van toetreding van dit land tot de EU.
- ✓ De migratiesaldi die werden vastgesteld voor de stromen van de Polen, Roemenen en Bulgaren zijn grotendeels positief. Er zijn ongeveer dubbel zoveel immigraties als emigraties.
- ✓ In 2014 zijn de Poolse, Bulgaarse en Roemeense immigranten voornamelijk mannen, in de actieve leeftijd en jong. De vreemdelingenstocks van Roemenen, Polen en Bulgaren zijn meer verscheiden, met een oververtegenwoordiging van Poolse vrouwen.
- ✓ De stocks van Polen, Roemenen en Bulgaren zijn ongelijk gespreid over het Belgische grondgebied, ook al zijn ze systematisch kleiner in Wallonië dan in de andere twee gewesten.
- ✓ De immigraties van Polen, Roemenen en Bulgaren zijn sterk werkgebonden. Verhoudingsgewijs worden zeer vele zelfstandige werknemers geteld; vaak zijn ze tewerkgesteld in de bouwsector; de vrouwen uit die drie landen zijn dan weer oververtegenwoordigd in de schoonmaaksector met dienstencheques.
- ✓ De toetreding van die landen tot de EU heeft tot een sterke toename van het aantal Poolse, Bulgaarse en Roemeense werknemers geleid, zowel loontrekkenden als zelfstandigen.

Myria, het Federaal Migratiecentrum, is een onafhankelijke openbare instelling. Het analyseert migratie, verdedigt de rechten van vreemdelingen en strijdt tegen mensenhandel en mensensmokkel. Myria komt op voor een overheidsbeleid dat steunt op feitenkennis en respect voor de mensenrechten.

Myria wil de meest actuele cijfers rond migratie in België toegankelijk maken en ervoor zorgen dat iedereen ze makkelijk begrijpt en kan gebruiken. Het verwerkt en analyseert daartoe informatie die afkomstig is van verschillende gegevensbronnen. Op die manier wil Myria beleidsmakers, wetenschappers, media én burgers bewegen tot een degelijk onderbouwde visie.

Myria stimuleert en ondersteunt ook de academische wereld om verder wetenschappelijk onderzoek naar de migratiestromen te doen. Zo zagen meerdere studies het licht op initiatief, met de steun of de medewerking van Myria.

(Her)ontdek de andere Myriatics:

<http://www.myria.be/nl/migratiedata/myriatics>

- ✓ Myriatics #1 (oktober 2015) : *De asielcrisis van 2015: cijfers en feiten*
- ✓ Myriatics #2 (december 2015) : *Immigrant, vreemdeling of Belg van vreemde origine?*
- ✓ Myriatics #3 (maart 2016) : *Nieuwe migraties uit Oost-Europa: Focus op de Roemenen, Polen en Bulgaren*

Bronnen:

- Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, *Migratiestromen uit de nieuwe lidstaten van de Europese Unie naar België. Trends en vooruitzichten*, 2006, beschikbaar op: <http://www.myria.be/nl/publicaties/immigratie-uit-de-nieuwe-lidstaten-van-de-europese-unie>
- Grimmeau J.-P., Deboosere P., Eggerickx T., Gadeyne S., Hermia J.-P., Marissal P., Romainville A., Van Hecke E., Willaert D. *Atlas de Belgique. Population*, 2015, Academia Press, Gent.
- BISA, *Een demografische boom onder de loep: Roemenen, Polen en Bulgaren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, Focus 09, juni 2015, beschikbaar op: http://www.ibsa.irisnet.be/bestanden/publicaties/focus-van-het-bisa/focus_09_juni_2015
- KUZMA E., *La communauté transnationale polonaise (De Poolse transnationale gemeenschap)*, Agenda culturel n° 280, CBAI, februari 2010, beschikbaar op: <http://www.cbai.be/revuearticle/220/> (in het Frans)
- Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2015*, beschikbaar op: <http://www.myria.be/nl/publicaties/migratie-in-cijfers-en-in-rechten-2015>
- Myria, *Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2015: Schakels verbinden*, beschikbaar op: <http://www.myria.be/nl/publicaties/jaarverslag-mensenhandel-en-mensensmokkel-2015-schakels-verbinden>
- FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en Interfederaal Gelijkekansencentrum, *Socio-economische Monitoring 2015, Arbeidsmarkt en origine*, 2015, beschikbaar op: FOD Sociale Zekerheid, *Jaarverslag DG Sociale Inspectie*, beschikbaar op: <http://unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/socio-economische-monitoring-tweede-rapport>
- TOUQUET H. & WETS J., *Context, drijfveren en opportuniteiten van Midden- en Oost-Europese immigratie*, HIVA-KU Leuven, 2013.